

Rebecca West

Rosamund

Vertaald uit het Engels door
Anke ten Doeschate en René van Veen

SIGNATUUR

2023

1

Na het overlijden van mama en Richard Quin werd het allemaal een stuk saaier. Ik kan me geen twee andere menselijke wezens voorstellen die permanent zo blij en opgetogen waren als Mary en ik toen we na Cordelia's huwelijk alleen met onze moeder, broer en Kate waren. Maar ook al voelde het gemis van de warmte, de verwondering en het plezier erger dan honger en dorst, de schrijnendste kantjes van het verdriet gingen aan ons voorbij. We hoefden ons niet af te vragen waar onze doden waren gebleven, hoefden niet toe te geven dat ze mogelijk alleen maar vergaan waren en hoefden geen afschuw te voelen over dit misdadige verlies. Onze doden waren als de sterrenstelsels: we konden hen niet aanraken, maar ook niet aan hun bestaan twijfelen. We wisten dat ze een schitterende taak vervulden en hoewel we hadden kunnen wensen dat ze zich niet meer hoefden uit te sloven, wisten we dat hun lot net zo bij hen paste als muziek bij ons. We moesten Lovegrove echter verlaten. Ons huis had ons tot magische praktijken kunnen verleiden met de kans dat we ons in een herschape verleden hadden begraven.

We verhuurden Alexandra Lodge daarom aan een componist en zijn vrouw – een violiste – die blij waren met de muziekkamers, en meneer Morpurgo vond een huis voor ons in St. John's Wood. Rosamund werkte nog in een ziekenhuis

in Paddington, moest in de buurt van Harley Street en de verpleeghuizen daar verblijven en had met haar moeder een etagewoning vlak bij Baker Street betrokken. We hadden voor deze wijk gekozen omdat dit deel van Noord-Londen het meest op Zuid-Londen leek. Het heeft dezelfde ingetoomde, bosrijke omgeving waartegen het metselwerk maar net standhoudt, in het donker werpen de schaduwen van de takken een even onverstoort patroon op de uitgestorven straten, onder het gewicht van het donker verspreiden de straatlantaarns dezelfde zachtgele, onderdanige gloed en de huizen lijken met hun verlichte ramen op forten die weerstand bieden aan dit donker. We hadden een zwak voor de langwerpige, klassiek vormgegeven kerk die tussen het groen op de hoek tegenover Lord's Cricket Ground staat, met tussen de bomen een grafmonument met een geknield meisje dat, terwijl haar lange haar over haar deemoedige schouders valt, in een verlangen naar gebed haar gezicht verheft. Als we 's avonds samen naar huis reden, lieten we de auto daar stoppen, keken door het hek naar haar en liepen de rest van de weg naar huis.

Het huis dat meneer Morpurgo voor ons had gevonden, bestond uit twee samengevoegde huizen uit dezelfde periode als onze woning in Lovegrove, waarvan de koetshuizen aan weerszijden tot muziekkamers waren verbouwd. Het was zo groot dat Kate nu als kokkin annex huishoudster werkte met een bediende en een werkster onder haar. Ze droeg vaak een zwarte zijden jurk met een enorme broche met een camee tegen haar keel, waardoor ze een huishoudster uit een Brontë-roman leek. Dit was zeer naar de smaak van meneer Morpurgo, die ook goedkeurend aanzag dat we 's avonds empirejurken droegen, die onze vertrekken had gevuld met verfijnde empiremeubelen en voor de gordijnen en bekleding

empirestoffen had uitgekozen. Omdat we toneeljurken leken te dragen en omdat ons huis door de inrichting op een toneeldecor leek, liepen we een beetje het gevaar objecten in plaats van levende wezens te worden, maar dit waren de enige jurken die we konden dragen. In onze vroegste jeugd was de kleding heel fraai geweest, hoewel bijna altijd te volumineus, met een kenmerk waardoor alle vrouwen er elegant uit hadden gezien. De zeer ingewikkelde mouwen van toen werden gemaakt door naaisters die zich niet bemoeiden met andere delen van de jurk. Ze bestonden uit diverse lange stroken stof van zo'n snit dat elke arm fraai geproportioneerd leek. Maar toen we tegen de dertig liepen, rees de ster van Chanel, die vrouwen de afgrijselijkste kledij ooit voorschreef. Degenen onder ons die dit serieus namen, moesten zich overdag hullen in een rechte rok tot aan de knieën, met brede riemen om de heupen en een bloempotvormige hoed die het voorhoofd bedekte; en 's avonds in jurken die even kort waren en nog belachelijker van vorm. Ze hadden een rechthoekige hals en simpele schouderbandjes, waardoor het leek alsof vrouwen in badpak aan de dinertafel zaten. Aan die jurken waren vaak zware kralen genaaid waardoor de zoom een slap tot boven de kuiten neerhangende sierstrook werd. Voor de avonden was er echter een alternatief in de vorm van de *robes de style* die Lanvin onlangs voor Yvonne Printemps had ontworpen, en hoewel dit jurken in achttiende-eeuwse trant waren, vormde de algemene acceptatie ervan een vrijbrief voor ons om onze empirejurken te dragen. Die waren echt prachtig. Op oude foto's is te zien dat Mary's zwaanachtige schoonheid hiermee helemaal tot haar recht kwam, en hoewel ik aan foto's van mezelf net zo'n hekel heb als aan mijn spiegelbeeld, zie ik wel dat ik in zo'n jurk een boeiende verschijning was. Helaas leken

Mary en ik continu het gevaar te lopen alleen dat te zijn, maar een bepaalde kracht verlost ons hier altijd weer van.

Ik herinner me nog heel goed een herfstdag die onze weinig benijdenswaardige situatie illustreerde. Ik was afgereisd naar Parijs voor een zeer interessant concert in de Salle Gaveau, waarbij ik de gelegenheid te baat had genomen om enkele solostukken van de Russische componisten te spelen, maar het belangrijkste deel van de avond bestond uit de première van een pianoconcert van Louis Besricke, die nog in de traditie van Debussy en Fauré werkte, zij het dat hij zijn stukken graag technisch ingewikkelder maakte. Een Joodse miljonair nam alle kosten voor zijn rekening en we repeteerden vaker dan gebruikelijk, zelfs zo vaak als de componist maar wilde. Op de eerste dag bleek mijn interpretatie van het concert, die ik in Londen had uitgewerkt, niet de juiste te zijn. De bebaarde componist onderbrak me en zei met een glimlach: *‘Mais, mademoiselle, vous êtes trop mâle pour mon frêle oeuvre.’* Het orkest keek naar me met die tedere en minzame uitdrukking van vermaak op het gezicht dat een groep mannen kan voelen voor één vrouw, dat alleen bij hoge uitzondering één man voor één vrouw koestert en dat nooit door een groep mannen voor een groep vrouwen wordt gevoeld. Daarna was het nog slechts een vrolijk en gevoelvol avontuur waarbij de repetities voorbijvlogen. Niet alleen de repetities, ook de dagen in hun geheel waren geweldig. Ik verliet ’s morgens mijn hotel nog voordat iemand me had kunnen bellen en liep dan door de Rue de Rivoli, waardoorheen vanuit de Tuileries en de eerste verwelkte kastanjebladeren waaiden, en over de Avenue Gabriel, langs de Jockey Club en zijn haag van tamarisken – waarbij ik onderweg altijd door de bomen naar het Théâtre Marigny keek en dan wenste dat ik niet alleen pianis-

te, maar ook actrice was, louter omdat ik dan in deze schouwburg had kunnen spelen – en naar de Arc de Triomphe, aan het uiteinde van de Champs Elysées, toen nog majestueus en onbezoedeld, zonder ook maar één winkel. Indertijd stond rechts daarvan nog dat landelijk aandoende huis, met achter de hoge tuinmuren enorme, zacht burlende honden, wat de indruk wekte dat mensen daar de langjarige gevolgen van een gewelddaad ondergingen. Ik ging dan geïnspireerd door deze lokale pracht oefenen en repeteren, en als ik aan het eind van de dag genoeg gemusiceerd had, verkwikte de stad me opnieuw, zij het minder dan tijdens mijn eenzame ochtendwandelingen doordat mijn Franse leeftijdgenoten me schrik aanjoegen. Na de Eerste Wereldoorlog was het in Parijs mode geworden om je dwaas te gedragen en de Fransen wijdden een ontstellend groot deel van hun intelligentie, esprit, en zelfs een deel van hun klassieke geest aan het tot levenswijze verheffen van dwaasheid. Mannen beminden mannen en vrouwen beminden vrouwen, niet omdat ze fysiek echt in de war waren – zoals Mary en ik vaak constateerden bij de mensen met wie we samenwerkten – maar omdat een homoseksuele relatie onzinnig was, aangezien er geen kinderen uit konden voortkomen en de onzinnige aard ervan aangedikt kon worden. Wanneer een huwelijk uitgesloten is, is er geen enkele reden om niet voor een volstrekt ongeschikte partner te kiezen en we ontmoetten dan ook vaak getalenteerde Fransen met in hun gezelschap een verwarde kleine ober, postbode of matroos, gevleid en verwend, maar nooit in de omgeving passend. Veel angstaanjagender nog was dat getalenteerde lieden dwaasheden begingen tegenover hun constitutie door drugs te nemen, want net als de meeste kunstenaars wisten Mary en ik dat drank en drugs

onze natuurlijke vijanden waren. Verachtelijk was ook dat veel personen die harteloos in de liefde waren, die deze jongemannen aan zich bonden en hun weelde, eenzaamheid en een afkeer van hun natuurlijke aandrang gaven, die opium rookten dan wel morfine of cocaïne namen en daarmee levende nachtmerries vol kwaadaardigheid en angst werden, zich tot het rooms-katholicisme bekeerden zonder een poging te doen zich te zuiveren, hoewel dat hun weinig moeite gekost zou hebben. Van kinds af aan kenden we het duister, we hadden gezien dat papa zich tot de ondergang liet verleiden en wisten dat deze mensen desgewenst elk moment hadden kunnen ophouden met wat ze aan het doen waren. Deze lieden dachten dat we ons afzijdig van hen hielden doordat we minder wisten dan zij, al wisten we juist meer, maar ze waren aardig, hielden van ons pianospel en nodigden ons daarom uit voor hun feesten, die prachtig waren. Ze woonden in enorme, witte, lege vertrekken, vaak met grote ramen met uitzicht op de nachtelijke hemel en de wijdverspreide lichten van de stad. Tijdens mijn verblijf bezocht ik twee van zulke feesten, maar ik beleefde veel meer plezier aan mijn bezoeken aan de villa bij het Parc Monceau, waar de ouders van de componist van mijn pianoconcert woonden.

Monsieur en madame Besricke waren als zoveel andere Parijzenaars en zonder meer onaantrekkelijk. Ze waren buitengewoon knap, maar misvormd door pretenties. De oude vader, die een klein textielfortuin had geërfd en een dichter en criticus van enige naam was geweest, droeg een Rembrandt-baret en verstoorde zijn klassieke trekken met een gezichtsuitdrukking die de boodschap over moest brengen dat hij wijs, gevat, sceptisch, tolerant, vriendelijk en zinnelijk was. Zijn magere vrouw verfde haar haar mahoniebruin, wik-

kelde sjaaltjes om en kirde soms, om een andere keer onder het spreken haar tanden aan te tikken en zo duidelijk te maken dat ze over een enorm scala aan emoties beschikte. Het was alsof Anatole France en Sarah Bernhardt na het overlijden van hun diepste wezen voor het overige het leven hadden behouden en tijdens het in de praktijk brengen van hun persoonlijke tics oud en stoffig waren geworden. Maar parallel aan deze verschaalde aanstellerij stroomden een stralende vrolijkheid en oprechtheid. Ze zagen goed in wat mooi was aan de muziek van hun zoon en aan zijn karakter en wat mooi was geweest aan hun andere twee zoons, die in de oorlog gesneuveld waren. Ze zagen in wat mooi was aan mijn spel en als ik mijn opwachting bij hen maakte in een nieuwe jurk, lieten ze me in het licht plaatsnemen en vertelden ze wat het effect ervan was op mijn uiterlijk. Ze gaven me hun herinneringen in bruikleen en daardoor wist ik hoe het was geweest om aanwezig te zijn bij de colleges van Ernest Renan aan het Collège de France, waar je je heen haastte alsof het een theatervoorstelling was, en bezocht ik feesten van lang voor mijn geboorte. En ze riepen elkaar voortdurend de namen toe van plekken in Frankrijk die ik absoluut eens gezien moest hebben. De uren die ik met hen doorbracht, leken op een bepaalde manier op de avonden thuis waarop we na het haren wassen rond de haard hadden gezeten om kastanjes te eten. Er hing een hartelijke en vrolijke sfeer in de kamer, die uitpilde van de rommel die negentiende-eeuwse Franse beroemdheden zonder uitzondering hadden verzameld, van die brij aan Genuëes fluweel, spaanders van gotische kathedralen, Perzische tapijten, bronswerk uit de renaissance, emailwerk uit Limoges, huiden van wilde dieren, Noord-Afrikaans zilverwerk en Griekse marmeren beelden. De meeste dingen raakten in dit ratjetoe

hun esthetische waarde en betekenis kwijt, maar het bronswerk uit de renaissance en de Griekse marmeren beelden bleven zichzelf. Het oude stel hield ervan om te zien dat ik er plezier in schepte, maar wist niet dat ze voor mij alleen een ironische betekenis hadden. Dat bronswerk en die marmeren beelden waren gemaakt naar de gelijkenis van goden en godinnen die door de klassieken een bestaan was vergund onder de voorwaarde dat ze begrip koesterden voor alles wat de mens deed en daarvan genoten. Zulke zinnebeelden van verdraagzaamheid sierden nu alleen nog de huizen van arge-loze bejaarden; en naast cactussen en zeeschelpen vormden deze neutrale voorwerpen de enige versiering die was toege-staan in de witte vertrekken van leeftijdgenoten, waar de bizarste transacties plaatsvonden.

Het concert was een succes. Ik was niet te mâle voor mijn componist en de ochtend erna spraken we af dat ik het pianoconcert het jaar daarop ook in Londen, Berlijn en Wenen en New York en Boston zou spelen. De componist was pas zeker hiervan na de uitvoering en gaf met een glimlach toe dat hij pas toen helemaal begreep wat hij ermee had willen zeggen. De dirigent en ik schonken hem een glimlach terug en wisselden vervolgens heimelijk een lachje uit, want het stuk was bij geen van ons beiden erg in de smaak gevallen totdat opeens, toen wij en het publiek de door ons voortgebrachte muziek hoorden, de waarheid zich had geopenbaard in de zaal. Daarna aten we een heerlijke lunch bij Voisin met allemaal machtige dingen als foie gras, die ik voor het concert niet had durven eten. Vervolgens bracht ik heel veel chrysanten naar monsieur en madame Besricke, met wie ik cherrybrandy uit gekleurde glaasjes dronk, waarbij ze zeiden dat ik snel weer op bezoek moest komen, waarna ik alle bloemen die ik na mijn optreden had gekregen

naar een oude pianist bracht die op sterven lag in een huis in Passy. Vervolgens ging ik naar mijn hotel en trok ik een avondjurk aan, zodat ik vanaf Croydon meteen door kon naar de zaal waar Mary het *Keizersconcert* speelde. Ik werd naar de luchthaven gebracht – te snel omdat we laat waren – mensen gaven me nog meer bloemen en ik zwaaide ten afscheid naar hen. Toen het vliegtuig opsteeg en de aarde als een opbollende rok om ons heen draaide, was ik een en al verlangen naar de aanblik en het stemgeluid van mijn moeder en broer en was niets wat me in Parijs was overkomen nog van waarde. In mijn hoofd klonk continu de enige interessante frase uit een concertante van een waardelose Duitse componist, totdat we aan de oversteek van het Kanaal begonnen – roerloos in dat slaperige zachtblauw dat de herfstkleding van de zee is – en mijn borstbeen werd doorboord met het besef dat ik door een laaggelegen oninteressante luchtlaag reisde tussen de aarde waarin mijn moeders lichaam lag en het heelal in waar ze naar mijn idee haar bestaan voortzette. Ik voelde echter nergens de aanwezigheid van mijn broer, toen niet en ook niet toen de bus de vliegtuiglading vanaf Croydon door een verdonkerend Zuid-Londen reed. Als ons leven niet in rook was opgegaan, zouden we de keukentrap afgedaald zijn om Kate te vragen of we haar met het avondeten konden helpen.

Het concert in Queen's Hall was niet goed, met uitzondering van Mary's spel. De dirigent – over wie altijd gezegd moest worden dat hij Engels was en dat Engeland een muzikale renaissance beleefde – was slecht en had het orkest verveeld. Mary was echter buitengewoon goed geweest. Ze was niet sterk genoeg om het *Keizersconcert* op kracht te spelen, wat behalve Teresa Carreño geen enkele vrouw was geweest. Om dit te ondervangen had ze haar absolute rechtvaardigheidsge-

voel ingebracht. Ze spreidde de tijdloosheid van een groot musicus tentoon, speelde elke noot met in gedachten elke andere noot die zij en het orkest zouden laten horen. Ze speelde altijd met diep respect voor alles wat eraan vooraf was gegaan en wat erna kwam, ook al was het logische verband moeilijk in woorden te vatten. Zowel zij als ik had meer dan eens op mystieke wijze ingezien hoe een compositie zou klinken als de tijd ophield te bestaan en de noten niet opeenvolgend en evenmin gelijktijdig werden gehoord. Deze ervaring, die zich onmogelijk liet overbrengen, was op momenten waarop die het hardst nodig was echter moeilijk voor de geest te halen doordat het bewuste intellect dit verhinderde, maar zij herinnerde het zich altijd beter dan ik. Ze beschikte ook in volmaakte mate over het soort accuratesse, over het vermogen zich slaafs naar de letter te voegen, wat de vrijheid in optima forma is. Waar Beethoven twee legatonoten had geschreven, speelde ze die ook, was dan even vrij als hij in zijn keuze die noten legato en niet staccato te componeren en traptte dan niet in de val om ze te veranderen in iets wat naar haar idee beter klonk. Door haar integere aandacht voor de compositie en door het feit dat ze haar techniek ondergeschikt maakte aan haar muzikale smaak, was er binnen onze generatie niemand zoals zij. Te midden van de warme en tochtige samenkomst van deze wereld was zij de kaars die niet droop.

Ze speelde beter dan ik in Parijs had gespeeld zonder het soort onverwachte hulp van een componist die 'mais, mademoiselle, vous êtes trop mâle pour mon frêle oeuvre' zei, en liet het orkest glimlachen. Haar enige krachtbron was haar muzikale genie. Ze ontleende geen aanmoediging aan de contacten die haar kunst met zich meebracht en het irriteerde haar dat een deel van haar publiek genoeg schiep in haar

schoonheid. Om te kunnen spelen moest ze nu eenmaal in het openbaar verschijnen, maar naar haar idee hadden anderen niet het recht om die noodzakelijkheid te gebruiken voor een oordeel over haar waarom ze niet had gevraagd. Ook al was dit positief, ze ervoer het als een schending van haar persoon. Ze besepte echter ook dat haar bewonderaars geen kwaad in de zin hadden, dus wanneer ze haar na een concert opwachten, gedroeg ze zich beleefd en zelfs charmant. Toen ik de artiestenfoyer betrad, zag ze al bleek van de spanning doordat daar zoveel mensen waren. Nadat ik ons van hen had verlost met de mededeling dat we op een feest werden verwacht en dat ons gevraagd was niet te laat te komen, stuitten we buiten op straat op lieden met handtekeningalbums van wie er enkele ergerniswekkend praatgraag waren. Ik had deze situatie aangekund door slechts oppervlakkig aan hen te denken en tegelijkertijd aan iets anders, maar Mary was heel bang dat ze blijk gaf van haar enorme hekel aan dit soort contact en had daarom alle aandacht voor hen.

In de auto legde ik een arm om haar middel, trok haar tegen me aan en zei: ‘Kop op. Je speelde geweldig. Het enige goede aan een concert is wat er in de zaal gebeurt.’

‘Zelfs wat daar gebeurt, staat me niet aan,’ reageerde ze. ‘Ik heb een hekel aan dat geklap.’

Het vuur waarmee ze dit zei, bracht me van mijn stuk. ‘Nou, we zouden het allebei heel erg vinden als bij een concert van ons geen applaus klonk,’ zei ik.

‘Dat weet ik,’ zei Mary. ‘Maar ik zou liever hebben dat er niemand was.’

‘Wees niet zo dom,’ zei ik. ‘Denk aan al die arme zielen die alles op alles zetten om een concert te kunnen geven in de Wigmore of een Steinway Hall, dan precies krijgen waarom jij

vraagt en dat helemaal niet leuk vinden.’ Ze zei niets, waarop ik tegen het donker in de auto herhaalde: ‘Wees niet zo dom.’

Ze reageerde nog altijd niet, waardoor ik opeens gekweld werd door het vermoeden dat ze buitengewoon ongelukkig was. ‘Heb je wel zin om naar dat feest te gaan?’ vroeg ik. ‘Ik vind het niet erg om meteen naar huis te gaan.’

‘Nee, we zijn er nu toch bijna, dus we kunnen net zo goed even kijken hoe het daar is,’ zei ze. ‘Ook al zal het natuurlijk een feest als alle andere zijn.’

Dat was inderdaad zo. Een grote woning in Prince’s Gate was een en al licht en bloemen en knappe, bevoorrechte mensen die prachtige sieraden en kleding droegen. We kregen het hartelijke maar voorwaardelijke welkom dat gereserveerd is voor gasten die zijn uitgenodigd omdat ze beroemdheden zijn, maar buiten de kliek zijn geboren. Doorgaans liepen we geen gevaar, maar we hadden meteen al bij onze eerste, door meneer Morpurgo georganiseerde, kennismaking met rijkelui ontdekt dat sommige vrouwen verbitterd reageerden wanneer tot hun omgeving vrouwen werden toegelaten die hetzelfde konden als zij, maar daarnaast dingen waarvoor ze geprezen werden. Dat was een merkwaardige verbittering, want Mary en ik mochten terecht ook een verbittering tegen hen koesteren omdat hun jeugd louter uit welstand en bescherming had bestaan terwijl wij in armoede en vol gevaar waren opgegroeid. Maar wanneer alles goed ging, was het prettig toeven. Zulke feesten werden overspoeld door een zacht, goudkleurig licht dat overeenkwam met de champagne die we dronken, of beter gezegd in onze glazen hielden, want hoewel champagne er mooi uitzag, vonden we die nooit heel lekker. We zagen prachtige juwelen, waarop we zoals altijd verrukt reageerden, want mama had ons van jongs af aan geleerd die te waarderen.

Met de lange vlucht van haar scherpe blik had ze bij de juweliers van Lovegrove alles wat waardevol was bespeurd, en met onze neus tegen de groezelige etalageramen gedrukt hadden we naar een smaragd gekeken, een robijn, een diamant en de onvervalste gloed ervan opgemerkt. Omdat dit een uitermate chic feest was, droegen de mannen hun onderscheidingen, die onovertroffen bedenkfels die er daadwerkelijk uitzien als de sporen van de glorie wanneer ze de hand op zichzelf legt. Er waren bergen en wanden van bloemen, en stemmen tjilpten als in een bos bij dageraad, wat opeens ophield en plaatsmaakte voor een stilte doorschoten met muziek. De gastheer en -vrouw waren op leeftijd, dus we hadden het grote geluk de onnadenkende en gymnastische stemmen te horen van een geweldige operazanger en -zangeres die moeiteloos aria's aanhieven waarin kritieke gebeurtenissen tot een genoeg werden getransformeerd, wat de echte functie van opera is. Inder tijd was de kans groot dat je van een feest gegeven door mensen van jonge of middelbare leeftijd ellendiger terugkeerde dan je erheen was gegaan, als gevolg van hun neiging hun gasten te trakteren op Duitse *Lieder*, die volgens ons sinds Brahms de verkeerde kant op waren gegaan. Het plechtstatige vervolg van de begeleiding klonk nadat de stem stil was gevallen te vaak als het ontzagvolle gejammer van een jachthond die zojuist van een grotere jachthond een diepgaande ervaring te horen heeft gekregen. Die avond hadden we echter een geweldige tenor en een geweldige sopraan die liefde en wanhoop schilderden en die op magische wijze even schitterend en onschuldig lieten lijken als de fonteinen en het vuurwerk bij Verdi en Rossini.

Iedereen was aardig voor ons. De eerste met wie we kennismaakten was een oude man met een prachtig blauw lint dia-

gonaal voor zijn overhemd langs, die sympathie voor ons kreeg en ons vragen stelde over onszelf, over waar we woonden en wat we deden, met een vriendelijke en bezorgde glimlach die erop leek te wijzen dat hij graag wat mensen zoals wij wilde kopen om als huisdier te houden, maar bang was dat de problemen die de verzorging met zich meebracht hem boven het hoofd zouden groeien. Plotseling vertelde hij dat hij op jonge leeftijd de opera in Wenen had bezocht en toen de prachtige keizerin Elisabeth had gezien, waarna een hertogin hem bij ons wegriep. Het was alsof we met de koning op een speelkaart hadden gesproken. Daarna liepen we een stel tegen het lijf dat we goed kenden, een jonge edele en zijn vrouw die in een langwerpige grijs huis met zuilen woonden dat moederziel alleen in een park onder het woeste silhouet van de Wiltshire Downs stond, een decor dat was voorbestemd voor een tragedie, en die er zelf ook op toegesneden waren om tragische rollen te spelen, want ze hadden grote ogen en een mond die als gevolg van de aanblik van rampspoed schijnbaar noodgedwongen openstond, maar in werkelijkheid waren het gelukkige mensen die bevrediging vonden in het uiten van hun smaak en in eenvoudige vaardigheden, zoals het verven van in een oude kist gevonden veren boa's om met het resultaat de saaiere familieportretten op te sieren of, wanneer ze een feest gaven, het goud- en zilverkleurig spuiten van de bladeren van de heesters om hun huis. Een ander tijdverdrijf van hen was het geven van kamermuziekconcerten, wat niet zo vreemd is als het lijkt, want hoewel kamermuziek vaker dan andere vormen van muziek een tragische interpretatie van het leven voorstaat, is het in de loop van de tijd voor het grootste deel gecomponeerd en uitgevoerd onder patronage van personen die slechts vermaakt wilden worden. De opvattingen

van dit stel over vermaak waren echter van het kinderlijke soort, dus het verbaasde ons dat Beethovens latere kwartetten tot het repertoire behoorden, en ook om tot de ontdekking te komen dat wanneer je hieraan je bijdrage had geleverd je beschouwd werd alsof je een kunstje kon, zoals een moderne schoorsteenmantel zodanig beschilderen dat het een negentiende-eeuws gotisch orgel leek. Ze waren op het feest met wat vrienden van hen: een fotograaf die al zijn geportretteerden op sprookjesprinsessen liet lijken, een schilder die tevens een befaamde kweker van dwergnarcissen was, een jongeman die beroemde poppenhuizen namaakte, en een natuurkundige en zijn vrouw die een uiterst kleine soort pony's fokten. Een van hen vertelde ons over een bijzonder merkwaardig, door een schoolmeester gebouwd huis dat hij in een Spaanse zeehaven had gezien en dat nog merkwaardiger was dan dat beroemde, door een postbode gebouwde huis in het zuiden van Frankrijk.

We vermaakten ons prima, tot het moment waarop we werden benaderd door twee van het soort jongemannen dat in dat decennium op elk feest zijn opwachting maakte. Ze waren erg dronken omdat ze naar hun idee de volgende oorlog niet zouden overleven. Daar vergisten ze zich natuurlijk in, want toen die uitbrak waren ze al te oud om te vechten, maar hun vergissing was groot genoeg om hen tot handelingen aan te zetten die achteraf verbazing oproepen over het feit dat ze niet in vredestijd het leven hebben gelaten. Hun rood aangelopen gezicht werd in tweeën gespleten door een brede grijns die hun goedverzorgde gebit openbaarde, en we beseften meteen dat ze afgrijselijk zouden gaan doen. Een van hen was het neefje van de gastheer, wat een probleem was. De manier waarop ze hun voorziene ondergang afwendden, bestond

eruit dat ze zich over de dikke oude dame die sprookjes schreef bogen en met een gelijktijdigheid die ze geoefend moesten hebben tegen haar zeiden: ‘Ach, tante Fanny! Gaat u nog altijd naar bed met die knappe tuinman? Dat zal op die warme, slaapverwekkende middagen wel veel plezier geven achter de frambozen op stok...’

Toen we ons naar het volgende vertrek haastten, stonden we opeens oog in oog met Cordelia. Ze zag er heel mooi uit en was zelfs een van de mooiste vrouwen op het feest. Ze trok verbaasd haar wenkbrauwen op en zei: ‘O, we hadden jullie hier helemaal niet verwacht! Gaat het goed? Kennen jullie hier wel iemand? Wat een leuke jurken hebben jullie aan! Alan moet jullie beslist even zien, maar hij staat nu met zijn chef te praten. Kijk, ik draag de halsketting die ik met kerst van jullie heb gekregen. Staat leuk, toch?’

Onze reactie bleef te lang uit doordat we verstard waren door de aanblik van haar. We waren vergeten dat haar duivel uit haar was verdreven en vreesden dat ze ons aan zou kijken met die witte blik van haar die ons medeelde dat we iets schandelijks deden.

Gekwetst bracht ze haar fraaie handje naar de halsketting en tilde hem iets op. ‘Draag ik hem misschien verkeerd?’ vroeg ze ons, waarbij haar blik van de een naar de ander ging.

‘Natuurlijk niet,’ antwoordde ik. ‘We waren alleen even sprakeloos omdat je er zo prachtig uitziet.’

‘Minstens even mooi als wie dan ook hier,’ zei Mary. ‘Mooier zelfs.’

‘O,’ zei ze zacht en blij, waaraan ze met een plechtig enthousiasme toevoegde: ‘We hebben eerst met de Possingworths gedineerd.’

We zeiden hartelijk dat dit geweldig moest zijn geweest,

maar er trok even een sluwe uitdrukking over Cordelia's gezicht. Ze zag dat we geen idee hadden wie de Possingworths waren of dat vergeten waren en dat we haar zonder een greintje spontaniteit probeerden te plezieren. We zagen haar slikken en met een licht bedenkelijke blik om zich heen kijken naar de marmeren zuilen, de spiegels en het vergulde pleisterwerk. Deze ambitieuze blik van haar kenden we vanuit onze jeugd heel goed. Daarmee zei ze: 'Mijn zussen mogen dan afgrijselijk tegen me doen, ooit was ik arm, maar nu ben ik, net als zij, in dit prachtige huis hier.' Haar lip trilde echter.

'Sorry dat we er met ons hoofd niet bij zijn,' zei Mary, 'maar we zijn nog helemaal van slag door iets afschuwelijks.' Ze vertelde Cordelia hoe de twee jongemannen de dikke oude dame hadden beledigd, waardoor onze zus kalmeerde. Ik betwijfelde echter dat ze ons geloofde. Ze wist maar al te goed hoe vindingrijk Mary kon zijn. Alan kwam naar ons toe en gedroeg zich prettig, maar Cordelia viel stil. Ik zag dat ze zich alle gelegenheden voor de geest haalde waarop ze op ons af was gestapt om ons hartelijk te begroeten en wij kil achteruit waren gedeinsd. Ze had het moeilijk, maar ik kon niets bedenken waarmee ik haar kon troosten doordat ik me afvroeg waarom ze het moeilijk had. Omdat ze van ons hield en onze liefde nodig had of omdat ze boos was over het feit dat we weigerden haar volmaaktheid te bewonderen? Ik wist niet wat ik moest doen. Waarom zou ze van ons houden als we in staat waren tot die twijfel?

Een collega van Alan kwam zijn vrouw aan Cordelia voorstellen. Ze was van adel en een amateurmusicienne en zei: 'Ach, beste dames, wat is dat derde deel toch mooi.' We hadden bij elkaar kunnen blijven staan, maar Mary en ik liepen door de zoemende goudkleurige gloed van het feest naar een

ander vertrek. Daar zagen we lady Tredinnick, die ons voor ons allereerste, afgrijpselijke feest had uitgenodigd en dit goed had gemaakt door ons heel vaak een blik te gunnen op haar bloemen in haar tuin in Cornwall. Ze keek in haar eentje op naar een schilderij en we haastten ons opgetogen naar haar toe. Toen ze zich omdraaide bleek ze echter niet zichzelf. Ze was inmiddels op leeftijd, maar voorheen had de avond altijd korte metten gemaakt met haar mannelijke uiterlijk, dat door haar vroegere leven in de woestijn tenger en gebruind was. Ze had zich met haar sieraden en chique kleding zo vrouwelijk mogelijk uitgedost, maar leek die avond een man die zich als vrouw had verkleed. Ze had de avond echter ook nauwelijks een kans gegeven en zag er oneleganter uit dan ooit. Ze had haar haar slordig opgestoken en onder haar armen zaten een of twee haakjes van haar jurk los. Toen we haar naam zeiden en ze zich omdraaide, ging haar gezicht niet schuil onder de onverstoorbaarheid die een vrouw van haar soort doorgaans aanneemt op een feest. Ze zag er ellendig uit, wat toen ze ons zag niet minder werd. Ze zei langzaam iets instemmends over ons, waarbij het erop leek dat ze ons opdroeg om haar onvermogen haar oude ik te zijn niet verkeerd te duiden. Daarna zweeg en verstarde ze. Om de stilte te doorbreken begonnen we over het schilderij waarnaar ze had staan turen. ‘Is het een Poussin?’ vroeg Mary. ‘We hoorden dat ze een Poussin hebben.’

‘Is dat een landschap?’ vroeg lady Tredinnick. Ze draaide zich opnieuw om en keek naar het schilderij alsof ze het nooit eerder had gezien. ‘Ja, dat is hun Poussin. In Chatsworth House hangt er een dat heel erg hierop lijkt, maar dat is veel mooier.’ Opnieuw deed ze er het zwijgen toe. Onder haar tiara, tussen haar oorbellen en boven haar halsketting tobde,

met een vertwijfeling waaraan wij geen schuld konden hebben, het gezicht van een gouverneur op leeftijd. Op dat moment kwam er een jongeman op haar af, die vroeg: 'Weet u nog wie ik ben, lady Tredinnick? Ik ken uw zoons heel goed,' waardoor het ons nog duidelijker werd dat onze oude vriendin veranderd was. Ze begroette hem beleefd maar nauwelijks hoorbaar en wekte de indruk van een oude man van statuur die verontwaardigd was over de schending van een bepaald principe waarvoor hij had gepleit in het parlement en dat zich in de praktijk van het bestuur had bewezen. Een paar tellen lang bleven we roerloos staan terwijl ze zich onhoorbaar aan een beleefdheidsfrase hield die haar gezicht tegensprak. Vervolgens liet haar stem haar helemaal in de steek. Ze probeerde een geluid uit te brengen, maar toen dit uitbleef, maakte ze een wegwerpgebaar en beende ze weg.

'Lady Tredinnick is vast ziek,' zei ik tegen de jongeman en ik ontdekte tot mijn verbazing dat hij niet slechts van zijn stuk was, maar dusdanig was geschrokken dat het zweet op zijn voorhoofd stond.

'Als we naar beneden gaan, wil jij dan iets te drinken voor ons halen?' vroeg Mary. Hij benutte dit om zich te herstellen en toen we bij de schenktafel stonden, begon hij, hoewel hij met een onbegrijpelijke angst in zijn ogen ons gezicht afzocht, op aangename en gelijkmatige toon te vertellen over een reis die hij onlangs door Italië had gemaakt. Het was tijd voor ons om naar huis te gaan en hij bracht ons beleefd naar onze auto, maar toen hij zich in het donker omdraaide, zagen we dat hij een zakdoek tevoorschijn haalde en zijn voorhoofd depte.

'Wat was er met haar aan de hand, denk je?' vroeg ik.

'Ze was niet ziek,' zei Mary, 'want energiek. Ze was ongelukkig.' We zwegen even, waarna Mary uitriep: 'Maar waar was

Nancy? Ze zou naar het concert komen. Ze vertelde me dat ze in Londen was en ze houdt ervan om mij het *Keizersconcert* te horen spelen, maar ze is niet gekomen en heeft me na afloop ook niet opgezocht. Dat doet ze anders altijd.'

'Ik hoop dat ze door het bezoek aan haar moeder vorige week, samen met meneer Morpurgo, niet al te erg van streek was,' zei ik.

'Ach, die arme Nancy,' mompelde Mary, wat ze een paar minuten later liet volgen door: 'Kijk, we zijn bijna bij de kerk. Laten we hier uitstappen en naar huis lopen. Ik weet dat het al laat is, maar ik kan er niet tegen om nog langer in de auto te zitten.'

Nadat de chauffeur ons had afgezet op de hoek tegenover Lord's bleven we een tijdje door het hek staan kijken naar de kerk in Griekse stijl, naar de donkere, schuinstaande grafstenen onder de bomen en het meisje dat in gebed op het monument knielde. 'Zonder mama zijn we volstrekt hulpeloos,' zei Mary. 'Nancy kon niets gebeuren zolang mama nog leefde, tante Lily niet en Queenie evenmin. En mama zou hebben geweten wat er met lady Tredinnick aan de hand was. Maar wij kunnen niets voor ze doen.' Ze drukte haar voorhoofd tegen het koude ijzer van het hek en zweeg een tijdje, waarna ze uitbarstte in: 'Waar deugen we wel voor?'

'We zijn heel deugdelijke pianistes,' zei ik.

'Maar wat hebben we daaraan? Wat heeft Nancy daaraan? Tante Lily? Queenie?'

'Wees niet zo dom,' zei ik. 'Mama wilde dat we pianistes zouden worden, dus het zal ergens goed voor zijn.'

'Misschien wilde ze dat alleen uit medelijden,' zei Mary. 'Zodat we ons met iets bezig konden houden omdat we niet dat konden wat zij en Richard Quin deden. Maar nee, natuur-

lijk ben ik dom. Alles in echte muziek heeft met mama en Richard Quin te maken, en daarbuiten nagenoeg niets. Door ons piano te laten spelen heeft ze ons naar hun wereld verheven.’

Ik werd even in beslag genomen door de herinnering aan bepaalde muziekpassages en toen ik weer aandacht voor Mary had, zei ze: ‘Ik hou van de mensen met wie we samen met mama en Richard Quin omgingen. Om anderen geef ik nauwelijks iets. Jij?’

‘Ja, natuurlijk geef ik ook om anderen,’ antwoordde ik. ‘Ik mag heel veel mensen. Mag jij dan helemaal niemand echt?’

‘Jawel, maar niet veel.’ Ze wees naar het biddende meisje op het grafmonument. ‘Niet meer dan ik haar mag. Bij lange na niet.’

‘O, ik mag mensen veel meer dan dat,’ zei ik. ‘En ik denk, ik denk dat ik nog veel meer sympathie voor ze zou kunnen hebben als ze ons ooit in hun nabijheid toelieten.’

‘Ik hoef niet dichterbij te staan,’ zei Mary. Opnieuw zwegen we, waarna ze zei: ‘Wat jammer toch dat iedereen die met ons wil trouwen dat alleen uit chagrijn wil.’

Onze minnaars werden inderdaad heel snel verliefd op ons, al voordat we hen goed kenden, vroegen ons dan op kwade toon ten huwelijk, alsof we iets van hen hadden gestolen en zij dit alleen op deze manier terug konden krijgen, en waren vervolgens zo verbolgen over onze weigering dat ze nooit meer een woord tegen ons zeiden en ons bij feesten van een afstandje kwaad aankeken. Soms dachten we dat we het niet erg zouden vinden om met een musicus te trouwen, maar als hij een uitvoerend kunstenaar van hetzelfde niveau was als wij, zou dat onmogelijk zijn omdat we hem dan nooit zouden zien, en de musici die minder waren dan wij beschouwden ons als

sterren en legden een ergerniswekkend ontzag aan de dag. We wisten echt al heel lang dat we niet aan een huwelijk hoefden te denken.

‘Ik zou graag willen dat Rosamund bij ons kwam wonen,’ zei ik. ‘Het zou geweldig zijn als ze dan onze secretaresse kon zijn in plaats van mejuffrouw Lupton, ook al deugt ze wel.’

‘Dat heb ik de laatste tijd vaker gedacht,’ zei Mary. ‘Maar dat is natuurlijk onmogelijk. Voor haar is verplegen even belangrijk als muziek voor ons.’

‘Alles wat ze doet moet wel belangrijker zijn dan wat wij doen,’ zei ik. ‘Ik besef heel goed dat ze niet tot ons niveau wil afdalen. Maar je blijft erop hopen.’

‘Dat is eigenlijk nog het enige mooie wat we ons kunnen wensen,’ zei Mary. ‘Het is allemaal veel minder dan toen mama en Richard Quin nog leefden.’

Het had geen zin meer om naar het kerkhof en zijn bomen en grafzerken te kijken, naar het geknielde stenen meisje. We gingen op weg door de lege straten, tussen de donkere huizen door, liepen van de gele gloed van de ene straatlantaarn naar die van de andere. ‘O, Mary, zeg eens,’ zei ik. ‘Tijdens mijn vlucht vanuit Parijs zat me iets dwars. Richard Quin was vernoemd naar een oom die zijn tweede naam had gekregen om hem te onderscheiden van een andere Richard in de familie. Maar wie was dat?’

‘Papa heeft me dat eens verteld,’ antwoordde Mary. ‘Maar ik was toen nog heel klein en ben het vergeten.’

‘Misschien weet Cordelia het nog.’

‘Nee, zij weet dat absoluut niet meer. Ze wil alles vergeten wat met onze familie te maken heeft. Als je het haar vraagt, wordt ze rood, zet ze een koppige blik op, zegt ze dat er naar haar weten nooit een reden is geweest om hem een dubbele

naam te geven en dat ze dat altijd heel jammer heeft gevonden omdat iedereen daar vreemd tegenaan moet hebben gekeken.'

'Ach, wat doet het ertoe?' zei ik. 'Maar ik kan me er kwaad over maken dat zoveel dingen gebeuren en verdwijnen zonder dat we ze ooit terug kunnen halen.'

We waren de hoek omgeslagen van de straat waarin we woonden, liepen tussen de donkere huizen door en traptten tegen de kastanjebladeren die overdag in een dikke laag waren gevallen. 'De sterren lijken heel fel en koud, ook al is het nog maar herfst,' zei Mary. 'En het is toch raar dat als jij of ik naar huis zou lopen terwijl de ander aan het spelen is en we die muziek dan op straat zouden horen, die droevig zou klinken. Wat de bedoeling van de componist ook is geweest en hoe we ons ook zouden voelen onder het spelen, de muziek zou droevig klinken. Denk je dat dat het uiteindelijke doel van muziek is? Droefheid oproepen? Maar jij weet het antwoord natuurlijk evenmin als ik.'

De dichtgaande deur maakte lawaai in het slapende huis. Op het haltafeltje lag een stapel brieven, maar brieven stonden ons tegen. Niemand van wie we hielden zou een brief schrijven tenzij er geen andere mogelijkheid was. We wisten dat Kate een elektrisch steelpannetje met melk en wat boterhammen zou hebben achtergelaten in de zitkamer, dus we liepen naar binnen, slechts om het slapengaan minder akelig te maken. Zodra we het licht hadden aangedaan, stotten we een vreugdekreet uit en even snel maanden we onszelf tot stilte. Rosamund lag op de bank te slapen.

'Zullen we haar wakker maken?' fluisterde ik.

'Nee, absoluut niet,' antwoordde Mary.

Ze lag daar zoals Richard Quin op zijn bed had gelegen die dag jaren geleden toen hij in slaap was gevallen nadat Corde-

lia zijn zolderkamer had verlaten om met Nancy te praten en ze terug was gekomen om hem verder de les te lezen over het feit dat hij naar Oxford ging. Rosamund had zich even plotse-ling teruggetrokken uit de wakkere wereld en niet de tijd gehad zich te fatsoeneren. De helft van haar lange haar met de goudkleurige gloed van graan zat nog vastgespeld, de andere helft vloeide met strakke pijpenkrullen over de wijn- en zil-verkleurige strepen van de satijnen bank en haar donkergroene jurk kreukelde omhoog langs haar lange, prachtige lijf. Net als bij hem stond haar gezicht vredig, maar dit riep eveneens het idee op dat ze in een parallel universum met andere dimensies een hardloopwedstrijd in haar voordeel beslechtte en dat het mogelijk is om zoiets als een hardloopwedstrijd te winnen zonder van je plaats te komen. Het had verkeerd gevoeld om naar de slapende Richard Quin te kijken en het leek verkeerd om nu naar Rosamund te kijken. Aan haar halfgeopende mond had een woord kunnen ontsnappen dat ons zo ver had weggevoerd uit onze omgeving dat we niet hadden geweten hoe we ons moesten gedragen. Het was vreemd om degenen die ons het dichtstbij stonden dusdanig gevangen te zien in de verte.

We liepen de kamer uit, deden de deur dicht en begonnen te overleggen. ‘Ze is vroeg gekomen. Kate heeft haar op een dienblad avondeten gegeven, ik zag het blad op het haardkleed liggen. Denk je dat ze van plan was te blijven slapen? Waarschijnlijk niet. Maar nu moet ze wel blijven. Het is te laat om nog naar huis te gaan. Laten we gaan kijken of de logeerkamer klaar is gemaakt. En we moeten op zoek naar een mooie nachtjapon voor haar. Ach, waren we maar eerder weggegaan van dat onzinnige feest.’

In de logeerkamer bleek het bed omlaaggezet te zijn met

daarop uitgespreid een van die mooie batisten nachtjapons die Constance voor haar had gemaakt, en op de kaptafel lagen de ivoren borstels en kammen die we haar als kerstcadeau hadden gegeven in het eerste jaar dat we echt geld hadden verdiend. We konden niets anders meer doen dan uit onze kamers de beste vaas met late rozen kiezen en die bij haar bed neerzetten.

‘Ach, wat zou ik haar toch graag wakker maken,’ zei Mary, ‘maar dat mag niet.’

‘We kunnen wel bij haar gaan zitten,’ zei ik.

Maar toen we weer de kamer betraden, werd ze vanzelf wakker. Ze opende haar ogen en keek om zich heen met een blik van wulps plezier, wreef haar wang langs het satijnen kussen en streek er een uitgestoken vinger langs. Vervolgens zag ze ons en vroeg slaperig: ‘Wat is toch die heerlijke geur?’

‘Pétales Froissées van Lanvin,’ zei ik. ‘Ik heb nog een flesje meegebracht, maar we hebben genoeg, dus jij mag dat hebben.’

‘Dat zou ik geweldig vinden,’ zei ze en haar oogleden werden weer zwaar. ‘Op zaal ruikt het allesbehalve naar Lanvin,’ mompelde ze en ze doezelde weer weg. ‘Waar zijn jullie geweest?’ vroeg ze met haar ogen dicht. ‘Was het een mooi huis, waren de gasten beminnelijk en hebben jullie mooie jurken en sieraden gezien?’ We stelden haar op de hoogte, waarna ze mompelde: ‘Dat was vast hemels.’

‘Je moet weer eens met ons meegaan naar een feest,’ zei Mary.

‘Ja, volgende week hebben we een feest van mensen die we goed genoeg kennen om ze te vragen of we iemand mee mogen nemen,’ zei ik. ‘Het is een mooi feest bovendien, in Carlton House Terrace, met uitzicht op St. James’s Park.’